

RELAȚIA POPULAR – OFICIAL ÎN TOPONIMIA VĂII SUPERIOARE A VIȘEULUI

ADELINA EMILIA MIHALI

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca
Centrul Universitar Nord Baia Mare, România

The relationship folk – official in the toponymy of the upper Vișeu Valley

Abstract: Of all proper names, toponyms display the greatest stability in time; they are testimony to geographical changes, social and linguistic contacts, historical events and local dialects, in particular. People name places using terms from everyday language, with the phonetic particularities that are specific to a given area. Frequently, toponyms officialise folk pronunciations with the phonetic characteristics of a certain region. Thus, place names on maps may refer to different forms unless the folk toponym is known. This paper analyses the relationship between folk toponyms and official toponyms, paying particular attention to those place names on the upper valley of the Vișeu river that occur on maps with various forms, in the locals' dialect. At the same time, the study discusses folk toponyms that have been officialised as street names. The material explored was collected from the settlements of Vișeu de Sus, Moisei and Borșa, located in the north-east of Maramureș county. The names preserve regional terms, some of which are no longer used, and specific features of the idiom spoken in Maramureș.

Keywords: toponym, folk, official, urbanonymy.

Introducere

Dintre toate numele proprii, toponimele au cea mai mare stabilitate în timp, fiind mărturie ale modificărilor geografice, contactelor sociale și lingvistice, evenimentelor istorice și, mai ales, ale graiului local. Înainte de toate, numele topice sunt „depozitare ale istoriei și culturii unui popor” (Frățilă 1999: 182). Ca și apelativele (nume comune din care, de cele mai multe ori, provin), toponimele aparțin lexicului. Ele reflectă impresiile pe care locul le-a creat în mintea și în sufletul oamenilor în cursul peregrinărilor lor (Ioniță 1982: 20). Trebuie să atragem atenția asupra faptului că, deși elemente lexicale supuse aceluiași legi fonetice, toponimele trebuie privite și din prisma funcției de reprezentare, de desemnare, scopul fiind acela de a individualiza respectivul teritoriu. Drept dovadă stau acele denumiri pentru care nu se găsește, cu ușurință sau chiar deloc, apelativul în care își au obârșia (Bureștea 1994: 13; Oros 1996: 28–29).

Un rol important în cadrul toponimiei îl au microtoponimele (denumiri din interiorul unei regiuni, localități), deoarece sunt mai stabile, datorită ogîndirii mai fidele a legăturii organice dintre om, natură și mediu social. De asemenea, toponimia minoră

are meritul de a oferi date referitoare la contactul lingvistic și la stratificarea elementelor lexicale în zonele cu populație formată din grupuri etnice diferite, mai ales în cazul în care multe nume de localități sunt recente, fiind date de autorități în semn de omagiu pentru anumite personalități marcante ale culturii române sau în amintirea unor evenimente istorice, astfel încât numele lor nu reflectă o situație demografică și lingvistică reală.

În articolul de față aducem în discuție acele nume topice populare, din localitățile Borșa, Moisei și Vișeu de Sus, care au fost oficializate, multe dintre ele fiind notate pe diferite hărți turistice, silvice etc. cu fonetisme specifice graiului maramureșean. Analizăm aici numele cartierelor și al străzilor din cele două orașe, Borșa și Vișeu de Sus, dar și nume topice din zonele rezidențială și alpină care apar sub forme diferite pe hărți, în cazul unora existând discrepanțe între numele populare (cele care circulă în comunitate) și cele oficiale (hărți, nomenclatoare etc.). Aceste diferențe se datorează, adesea, influenței geografilor care au impus o serie de denumiri, preluate și perpetuate de organele administrative. În paralel, însă, circulă un sistem denominativ popular, care, în micile orașe stă la baza unui număr relativ mare de urbanonime.

Toponime oficializate vs. toponime populare

Sistemul denominativ (toponimic) oficial se diferențiază de cel popular prin raportul de motivare dintre toponim și obiectul geografic denumit. Toponimele convenționale adoptă forme și structuri „literare” în care este greu de descifrat etimoul, transparent însă în variantele populare. Astfel, în cadrul reprezentărilor cartografice, formele toponimelor pot diferi, unele fiind înscrise cu variantele literare, altele conservând rostirile dialectale. Unele sunt cartografiate greșit, astfel încât trimit la etimologii neclare sau eronate. În acest caz, numele topice culese de pe teren, de la cunoscătorii locului, pot să facă lumină. Multe nume topice înregistrate pe hărți nu își găsesc utilitatea în comunitate, fiind înlocuite cu variante populare. De asemenea, există o serie de nume topice populare care sunt preluate și perpetuate în cadrul toponimiei urbane.

Numele topice oficializate care conservă particularitățile dialectale ale graiului din Maramureș

Aceste nume topice se datorează preluării denumirilor din registrele agricole sau din documente vechi, unde au fost trecute așa cum le-au rostit localnicii. Amintim aici:

– *Corha Dulii*, stradă în Borșa. Et. subst. *corhă* (art.) + determ. antrop. *Gyula* (gen.) < magh. *Gyula*, rostit dialectal *°ula*, datorită faptului că oclusele palatale à, Ý își schimbă locul de articulare, devenind μ , °.

– *Dezunii*, fânețe (Moisei). Et. subst. *vizuină*, dial. *viezunie* > °*ézuñie*, pl. °*ézuñii*, pentru care DLR dă sensul „(loc de) adăpost pe care și-l sapă în pământ sau și-l amenajează unele animale sălbatice; bârlog, (rar) năzuină”.

– *Musceta*, *Mușteta*, munte (Borșa). Et. adj. substantivizat *muscheată*, derivat feminin, cu suf. *-ata*, de la *mușchi*, pronunțat popular *mușu*.

– *Nimișoaia*, munte (Vișeu de Sus). Et. adj. substantivizat *nemeșoaia* „a lui Nemeș” < n. p. *Nemeș* + suf. *-oaia*. Forma *Nimișoaia* prezintă trecerea lui *e* neaccentuat la *i*. Pe unele hărți apare scris *Nemnișoaia*, cu ortografierea, după principiul fonetic al palatalizării lui *m*.

– *Pârâul Didului*, pârâu (Vișeu de Sus). Et. subst. *pârâu* (art.) + n. p. *Ghidu* (gen.), rostit dialectal °*idu*.

– *Valea Undiului*, pârâu (Moisei). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *unghi* (gen.). *Un°iu* se datorează confuziei dintre *Ț* și °, specifică idiomului maramureșean.

– *Znidă*, 1. pădure; 2. deal (Moisei). Et. subst. *zmidă*, dial. *zæidă* „pădure deasă” (< *smidă*). *DELR* glosează apelativul *zmidă* cu sensul „pădure deasă, întunecoasă, cu arbori de diverse soiuri”, întâlnit în Bolvașnița, Caraș Severin. Cf. porecla *Znidă* înregistrată în comună.

Toponime care circulă cu forme diferite în cartografie și comunitate

Anieș, *Arinieș* 1. pârâu, afluent al Someșului Mare; 2. vârf muntos; 3. pădure; 4. mină (Borșa). Et. N. Drăganu (1933: 484) explică numele râului din Năsăud din ung. *aranyos* „de aur, care conține aur” (vezi și Homorodean 1980: 211–212; Vișovan 2008: 16). Pe unele hărți turistice și geografice, apare sub numele *Arinieș* (Drăganu amintește de vechile denumiri *Arănieș*, *Aninieș* pentru *Anieș*), care ar duce la *Anieș, cu trimitere atât la un aspect vegetal (prezența arinilor), cât și la un aspect material, cu privire la consistența solului (de la subst. *arină*, *arină*) (vezi și Ioniță 1982: 152). Date fiind circumstanțele istorice și geografice, considerăm că numele este de origine maghiară, susținând astfel opinia lui Drăganu, conform căruia aceste denumiri apar în zonele cu zăcăminte de aur, cum sunt și Munții Rodnei.

Dealul Ștepan, *Dealul Ștefan*, deal (Moisei). Et. subst. *deal* (art.) + determ. antrop. *Ștepan*. Nu excludem nici varianta ca toponimul să fi provenit direct de la n. p. *Ștefan*, așa cum este trecut pe unele hărți ale Ocolului Silvic Borșa.

Hășmar, *Hășmar*, 1. munte; 2. fânețe; 3. pârâu (Borșa). Et. rom. *hașmă* + suf. *-ar*, aici suf. *-ar* indicând colectivul. Cf. magh. *hagyma* „ceapă”. La Papahagi (1925: 205), apare menționat muntele *Hă'mar* *u*.

Pietrosul Rodnei, *Pietrosul*. Pe hărțile geografice și turistice, vârful apare consemnat sub această formă, pentru a se diferenția de vârful *Pietrosul* din Munții Maramureșului.

Sescina, *Sestina*, pășune lângă Stănele Sasului, trecere de pe un deal pe altul (Borșa). Cele două variante apar notate pe hărțile turistice, localnicii folosind *Șășcină*. Et. apelativul *șeștină*, *șeștină* pentru care *DELR* trimite la sensurile „loc neted, șes”; „poiană dreaptă și întinsă pe munte; platou, podiș”; „loc mocirlos”.

Strampuc, *Ștrimpuc*, pârâu, afluent al Vișeului (Borșa). Et. sensul primului toponim, notat pe hărțile turistice și pe cele silvice, este neclar; îl putem pune în relație cu *stamp*, variantă a lui *șteamp*, cunoscut în Maramureș: „instalație mecanică (rudimentară) folosită la sfărămarea minereului (aurifer)” (*MDA* s.v.). Raportându-ne, însă, la numele topic cunoscut și folosit de localnici, *Ștrimpuc*, credem că toponimul are la origine o poreclă întâlnită în comunitate, *Ștrimpuc*

< *ștrimpuc* < *ștrimp* „ciorap” + suf. *-uc*. Varianta *Strampuc* este, astfel, o deformare a toponimului popular.

Șuligul, *Șurigul*, 1. munte, 2. izvor (Vișeu de Sus). Et. subst. *șulig* „tulpină tânără a stufului, care apare primăvara la un nod al rizomului”; „țurțur de gheață” (DAR s.v.). Pe unele hărți este consemnat *Șurigu*, cu disimilarea lui *l*, formă folosită de bătrâni.

Toponime oficializate nefolosite de localnici

Toponimele construite după modelul substantiv în N + substantiv propriu (de regulă alt toponim) în N sunt, de regulă, nume topice oficiale, în comunitate nefiind folosite. De exemplu, localnicii nu folosesc entopicele *pas*, *șa*, astfel încât toate denumirile care conțin acest termen sunt, de fapt, creațiile geografilor, preluate de sistemul oficial administrativ. Amintim aici: *Arșița Păroșii*, *Cabana Puzdrele*, *Creasta Făget*, *Culmea Bătrâna*, *Culmea Botiz*, *Culmea Mihoaia*, *Dealul Bucium*, *Dealul Butuci*, *Jgheabul Deluț*, *Măgura Gâlu*, *Pârâul Frâsinel*, *Piatra Negoiescu*, *Piciorul Lespezi*, *Șaua Galațiului*, *Șaua La tei*, *Șaua Laptelui*, *Șaua Pietrosului*, *Șaua Știol*, *Tarnița Prisloape*, *Toroiața Borșa*, *Valea Arșicioara*. Încadrăm în această clasă și numele topice alcătuite dintr-un substantiv în N și un toponim compus în N (*Culmea Comanul Mic*, *Piciorul Turnul Roșu*).

Denumirile din această categorie s-au creat sub influența unui nucleu toponimic, fiind apărute datorită sistemului oficial administrativ, preluate în hărți turistice sau ale Ocolului Silvic, nomenclatoare oficiale (Frățilă 2011c: 179). Ele indică, practic, cabana de pe vârful *Puzdrele*, jgheabul de lângă locul numit *Deluț* etc.

Elemente de urbanimie

Urbanimia este un capitol distinct al toponimiei, care are la bază alte principii și norme, astfel încât numele topice din mediul urban diferă de cele din mediul rural prin semantică și structură gramaticală (Rezeanu 2009: 96–97). Urbanimia include, pe lângă numele străzilor, și numele clădirilor, ale locurilor de interes public, societăților comerciale, suprafețelor de teren arabil sau viran, arterelor de circulație, acestea deschizând căi de cunoaștere a unor etape și evenimente din evoluția orașului, sau a comunei, respectiv a satului devenit în timp oraș (Petre 2001: 24–26). În sistemul toponimic popular, motivația numelui este intrinsecă, de la obiect spre nume, dar în sistemul toponimic oficial, în care includem numele imobilelor și ale străzilor acordate în mod aleatoriu, fără nicio legătură cu spațiul geografic respectiv, motivația lipsește (Graur 1972: 93; Petre 2001: 24–26). Toponimia urbană preia adesea nume de locuri ale satului primar și „le perpetuează chiar și după dispariția realităților care le-au generat” (Rezeanu 2003: 5). Acest fenomen a fost remarcat și în arealul cercetat de noi, Borșa și Vișeu de Sus conservând, la nivel antroponimic, un sistem denominativ popular bazat pe supranume și poreclă, iar în urbanimie o serie de toponomastice rurale. Numele zonelor rezidențiale mari din cele două orașe sunt, de fapt, denumirile populare ale fostelor cătune sau ale văilor pe care s-au dezvoltat, multe dintre ele extinzându-se și asupra unor străzi. În nomenclatorul străzilor se pot observa cu ușurință, pe lângă nume oficiale, fără legătură cu locul, toponime rurale (Rezeanu 2012: 41–61),

unele oficializate cu particularitățile fonetice specifice arealului cercetat sau fără articolul hotărât *-l*, aspect remarcat în vorbirea cotidiană. De asemenea, adesea, urbanonimele oficiale, alese aleatoriu, sunt înlocuite cu toponime populare, spontane, cu o vechime considerabilă: *Strada Florilor – Valea Fătului, Strada Borcutului – Valea Rea, Strada Făcliei – Bobeica, Strada Luceafărului – Hășculie* etc.

Denumiri care au la bază numele în N al zonei rezidențiale/ formei de relief

Unele urbanonime preiau numele în N al zonei rezidențiale sau al dealului pe care este amplasată strada, ori al formei de relief apropiate:

Strada Arșița < *Arșița*, deal (Vișeu de Sus). Papahagi (1925: 203) menționează dealul *Arșița*. În 1909 este atestat cătunul *Arșița*, înglobat orașului Vișeu de Sus (Suciu 1967: 46, 61, 96). Et. subst. *arșiță* „zonă defrișată prin ardere”. De cele mai multe ori, locurile numite astfel, frecvente în zonele de munte, au fost împădurite, însă pădurile fie au fost defrișate prin ardere pentru a extinde terenul arabil, fie au ars din diverse motive. Toponimul este des întâlnit în Munții Rodnei și ai Maramureșului.

– *Birț* < *Birț*, 1. pârâu; 2. deal (Borșa). Et. n. p. *Birț*.

– *Botoaia* < *Botoaia*, vale (Vișeu de Sus). Et. adj. substantivizat *botoaia* „a lui Bota” < n. p. *Bota* + suf. *-oaia*.

– *Cercănel* < *Cercănel*, 1. pârâu; 2. deal (Borșa). Et. n. top. *Cearcănel*, denumire metaforică + suf. dim. *-el*.

– *Cisla* < *Țâșla*, râul ce izvorăște din zona Bălăsâna și se varsă în râul Vișeu în centru orașului Borșa. Papahagi (1925: 208) consemnează *Țâșla*, vale. Et. Credem că numele topic provine de la verbul *a țâșni*. În Borșa sunt numeroase izvoare subterane care tâșnesc spre suprafață, creând văi și pâraie.

– *Colnice* < *Colnice*, deal mic din apropierea Dealului Boului, spre Valea Scradei, acoperit cu pășuni și livezi de pruni (Vișeu de Sus). Et. apelativul *colnic* (pl.) „deal”, „drum îngust care trece peste un deal sau prin pădure” (*MDA* s.v.). Felecan și Băbaș (2008: 137–143) amintesc sensurile înregistrate în diferite dicționare „formă de relief mai mică decât dealul; colină”; „drum îngust care trece peste un deal; cărare prin pădure”; „loc lipsit de vegetație, în pădure; luminiș”, cu precizarea că sensul „cărare prin pădure” nu ar viza doar o potecă pentru oameni, ci un drum mai larg pe care se putea merge cu carele.

– *Dealul Râșilor* < *Dealul Râșilor*, deal în cartierul Rotundul. Et. subst. *deal* (art.) + subs. *râs* (pl., gen.). Bătrânii spun că, în zonă, au existat râși.

– *Dealul lui Simion* < *Dealul lui Șimon*, deal așezat (Borșa). Et. subst. *deal* (art.) + determ. antroponimic *Simon* (gen.), rostit dialectal *Șimon*. Numele de familie *Șimon*, varianta cu fonetism maghiar înaintea secolului al XV-lea, înregistrat în special în Ardeal (*DOR*: 147) are puține ocurențe în Maramureș, fiind întâlnit în zonă ca prenume.

– *Dosul lui Bălan* < *Dosul lui Bălan*, fânețe (Borșa). Et. subst. *dos* (art.) „partea nordică” + n. p. *Bălan* (gen.).

– *Fântâna* < *Fântâna*, 1. pârâu; 2. cartier situat în vestul orașului Borșa, înspre Complexul Turistic, atestat drept cătun în 1913 (*Borșa-Fântâni*, magh. *Forrásvölgy*)

(Suciu 1967: 96). Atât în Borșa, cât și în localitățile învecinate și în zonele muntoase aferente apare foarte des hidronimul *Fântâna*. Et. apelativul *fântână* (art.) „izvor”.

– *Fântânele* < *Fântânele*, 1. pârâu, afluent al Bistriței, 2. culme (Borșa). Et. subst. *fântânea* „izvor mic” (pl.).

– *Frăsinel* < *Frăsinel*, 1. pârâu; 2. vale locuită de-a lungul pârâului, cu atestarea documentară *Frasinel* 1956 (Suciu 1967: 246); 3. pădure (Borșa). Et. subst. *frăsinel*, diminutiv de la *frasin*; cf. *frăsinel* „plantă ierboasă ale cărei frunze seamănă cu cele de frasin; are flori mari albe sau trandafirii, care dau un miros balsamic puternic; cultivate adesea prin grădini; *Dictamnus fraxinella*” (DA s.v.).

– *Fruntea Birțului* < *Fruntea Birțului*, uliță în Birț. Apare menționat drept cătun în 1956 cu denumirea *Fruntea lui Birț* (Suciu 1967: 247). Et. apelativul topic *frunte* (art.) „versant, partea din față, de sus, a unui deal” + top. *Birț* (gen.).

– *Gârlea* < *Gârlea*, 1. zonă abruptă cunoscută regional sub denumirea *În Gârle*, cartier, situată de-a lungul pârâului cu același nume; 2. pârâu (Borșa). În 1956 apare menționat cătunul *Gârla* (Suciu 1967: 265). Et. Deși denumirea oficială ar trimite la antroponimul *Gârlea*, considerăm că numele popular este cel autentic, la baza lui fiind apelativul *gârlă* „braț al unui râu sau fluviu; crac de râu care e condus la moară; apă curgătoare, vale, pârâu, râu” (Jordan 1963: 68); depresiune alungită (și sinuoasă) aflată în lunca unei ape curgătoare și care, acoperită de apă, leagă de obicei un râu de lacurile sau de bălțile din jurul acestuia (DEX s.v.).

– *Gruiu lui Dan* < *Gruiu lui Dan*, deal. Et. subst. *grui* (art.) + determ. antroponimic (gen.).

– *Izvor* < *Izvor*, vale (Borșa). Et. subst. *izvor* „loc de unde iese o apă curgătoare”.

– *Joseni* < *Joseni*, vechea denumire a unei părți de sat. În Maramureș, satele fiind așezate de-a lungul unui râu, au două părți: cea de sus, numită *Susani*, și cea de jos, *Josani* (cf. Vișovan 2005: 183; Vișovan 2008: 142). Et. n. grup *joseni* „locuitorii din *Josani*”.

– *Livezi* < *Livezi*, teren plan în centrul orașului (Vișeu de Sus). Et. subst. *livadă* (pl.) „locuri inundabile cu fânețe întinse”, „câmp lăsat pentru fâneată; fâneată în general” (Porucic 1931: 36, 44, 54).

– *Măgura* < *Măgura*, deal împădurit (Vișeu de Sus). Et. subst. *măgura* „deal înalt și lin, rotund (cf. Homorodean 1980: 138).

– *Negoescu* < *Negoiescu*, 1. pârâu; 2. vârf în Munții Rodnei (Borșa). Apare menționat în 1956 cătunul *Negoescu* (Suciu 1968: 422). Et. adj. *negoiescu* < n. p. *Neagoie* + suf. *-escu*.

– *Obreja* < *Obreja*, teren arabil pe malul râului (Vișeu de Sus). Et. subst. *obrejă* „deal, teren în pantă”; cf. „loc înalt și sterp”, „culme stearpă pe un deal” (Porucic 1931: 25); „(pop.) loc neted, platou... pe marginea unei ape... sau pe un deal..., de obicei nisipos, sterp”, „muchie”, „(vâlcea) câmp lângă pădure” (DLR s.v.); „dâmb jos, dar foarte lung” (DEL R s.v.). Cu același înțeles înregistrat de noi îl glosează și Ștefan Vișovan (2005: 241). Jordan (1963: 57) dă sensul „culme stearpă de pe un deal; loc înalt și sterp”, regăsit în toponimia de pe Valea Secășului-Târnavei (Frățilă 2004: 57).

– *Pârâul Morii* < *Pârâul Morii*, vâlcea (Borșa). Et. subst. *pârâu* (art.) + subst. *moară* (gen.).

– *Preluca Mărului* < *Preluca Mărului*, poiană (Borșa). Et. subst. *prelucă* (art.) + subst. *măr* (gen.).

– *Preluca Roșie* < *Preluca Roșie*, poiană (Borșa). Et. subst. *prelucă* + determ. adj. *roșie*.

– *Preluca Tătarilor* < *Preluca Tătarilor*, poiană sub Pasul Prislop (Borșa). Et. subst. *prelucă* (art.) + subst. *tătar* (pl., gen.).

– *Priseci* < *Priseci*, pârâu în Munții Rodnei (Borșa). Et. subst. *pârâu* (art.) + subst. *prisacă* (pl.) „loc într-o pădure unde s-au tăiat copacii; poiană rămasă după tăierea copacilor” (*DLR s.v.*). Pe lângă aceste sensuri, Iordan (1963: 96) menționează și „un gard, o împrejmuire, formată din îngrădire de lemne și gunoaie, paie etc. răzimată mai ales pe răchiți”.

– *Repedea* < *Repedea*, 1. vale locuită de-a lungul pârâului cu același nume; 2. lac pe Izvorul Repede; 3. munte (Borșa). Prima atestare este în anul 1913, când zona este amintită drept cătun (magh. *Sebespatak*), aparținând de Borșa (Suciu 1968: 96). Denumirea maghiară este o traducere a termenului românesc (magh. *szebes* „repede”; *patak* „pârâu”). Et. adj. substantivizat *repede* (art.) (cf. Iordan 1963: 121). Este similară, din punct de vedere semantic, cu *Bistrița* (cu diminutivul ei *Bistricioara* întâlnit în Munții Rodnei, unde își are obârșia) sau cu *Bistra* (de remarcat că în Maramureș există o comună cu acest nume, cu populație majoritar ucraineană).

– *Rotundu* < *Rotundul*, zona rezidențială dintre centrul localității Borșa și Baia-Borșa, menționată în 1956 ca aparținând de Băile Borșa (*Rotunda*) (Suciu 1968: 86). Et. numele este format prin conversie de la adj. *rotund* „în formă de cerc”.

– *Sârca* < *Sârca*, 1. vale abruptă locuită; 2. culme (Borșa). Toponimul apare menționat la Coriolan Suciu, denumind în 1956 un cătun contopit Borșei (Suciu 1968: 97). Et. antrop. *Sârca*, fem. *Sârca*.

– *Strâmtura* < *Strâmtura*, strâmtoare, cheie (Borșa). Et. subst. *strâmtură* (art.) „loc îngust, strâmtoare”.

– *Suhorca* < *Suhorca*, zonă rezidențială, mai sus de Gârle, spre Pietrosul, cătun contopit Borșei, 1956 (Suciu 1968: 150). Et. prep. *sub* + ucr. *horka* „deal mic” < ucr. *hora* „deal, munte” < sl. *gora* „munte” (Petrovici 1960: 51).

– *Turnu Roșu* < *Turnul Roșu*, stâncă la poalele Pietrosului (Borșa). Et. subst. *turn* (art.) + determ. adj. *roșu*. Apelativul *turn* și-a dezvoltat sensul de „vârf conic” întâlnit în toponimie prin metaforă, turnul fiind „o construcție prismatică sau cilindrică, de înălțime (relativ) mare, clădită separat sau făcând parte dintr-un complex arhitectural (pe care îl domină)” (*DEX s.v.*).

– *Tutuloaia* < *Tutuloaia*, fânețe (Borșa). Et. Dată fiind existența în Borșa a supranumelui *Tulică*, care poate fi o variantă cu afereza lui *tu* de la *Tulică*, considerăm că toponimul are la bază un antroponim format de la reg. *tut* „prost”, „leneș”, posibil n. p. *Tutul(e)a* + suf. *-oaia*. În Maramureș, sunt înregistrate următoarele variante ale numelui de familie mai sus amintit: *Tutula*, *Tutu*, *Tutui*, *Tuta*, *Tută*.

– *Valea Caselor* < *Valea Caselor*, „vale domolită” în Borșa, cătun contopit Borșei (1913, ung. *Házpatak*) (Suciu 1968: 226). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *casă* (pl., gen.).

– *Valea Hotarului* < *Valea Hotarului*, cătun contopit Borșei (1913, ung. *Határ völgy*) (Suciu 1968: 228). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *hotar* (gen.).

– *Valea Ilei* < *Valea Ilei*, cătun; magh. *Előspatak*, 1913 (Suciu 1968: 228) (Borșa). Et. subst. *vale* (art.) + n. p. *Ile(a)* (gen.).

– *Valea Peștilor* < *Valea Peștilor*, afluent al Vaserului (Vișeu de Sus). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *pește* (pl., gen.).

– *Valea Poienii* < *Valea Poienii*, zonă rezidențială deasupra cartierului *Poiana*, fost cătun alăturat Borșei (1913, ung. *Polyána*) (Suciu 1968: 231). Et. subst. *vale* (art.) + n. top. *Poiana* (gen.).

– *Valea Poieniței* < *Valea Poieniței*, pârâu (Vișeu de Sus). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *poienița* (gen.).

– *Valea Râului* < *Valea Râului*, vechea denumire a Vaserului, afluent al Vișeului.

– *Valea Scradei* < *Valea Scradei*, pârâu și terenurile de pe malurile apei (Vișeu de Sus). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *scradă* (gen.) „numele a două plante care cresc la munte, prin păduri și prin locuri umbroase și servesc drept hrană animalelor (*Cares pilosa* și *Festuca drymeia*)” (DLR s.v.); „plantă care crește la munte, prin păduri și locuri umbroase, care se menține verde iarna și care servește ca hrană animalelor” (DAR s.v.).

– *Valea Vinului* < *Valea Vinului*, vale locuită, de-a lungul căreia sunt păduri, pășuni și fânețe (Vișeu de Mijloc). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *vin* (gen.). În această situație, apelativul *vin* trimite la izvoarele cu apă minerală, numită dialectal *borcut*.

– *Vălcineț* < *Vălcineț*, 1. pârâu; 2. deal (Borșa). Et. n. p. *Vălcin* < n. p. *Vălcu* + suf. dim. *-eț*. Cf. numele bărbătesc bg. *Vălcin* < *Vălčo* + suf. *-in*; numele bărbătesc bg. *Vălčec, presupus de n. fam. bg. *Vălčecov* (Ilčev 1969: 119).

– *Vișeuț* < *Vișeuț*, râul Vișeu la izvorărea din Munții Rodnei (Borșa). Pe unele hărți, apare sub numele *Borșa*. Et. hidronimul *Vișeu* + suf. dim. *-uț*.

– *Zăvoi* < *Zăvoi*, teren cu pădure tânără situată de-a lungul râului Vișeu, lunca râului (Borșa, Vișeu de Sus). Et. apelativul *zăvoi* „pădurice pe malul unei ape, luncă” (DM s.v.); „pădure de luncă, formată din copaci de plop, salcie, arin etc.”, „loc de pășune”, „loc bun de cultivat, pământ nisipos” (DEETG: 216).

Atragem atenția asupra faptului că organele administrative nu au aplicat o regulă unitară cu privire la modul de oficializare a unor toponime vechi, populare ca nume de străzi, astfel încât unele denumiri sunt literalizate, altele fiind însă ortografiate după principii fonetic.

Denumiri care au la bază numele în G al unei forme de relief apropiate/ zone rezidențiale

Unele străzi poartă numele în G al unei forme de relief apropiate/ zone rezidențiale:

Strada Alunișului < *Aluniș*, 1. izvor mineral pe Valea Vișeului; 2. deal (Vișeu de Sus). Et. subst. *aluniș* „pădure de alun (*Corylus avellana*)”.

Strada Arșiței < *Arșița*, vale locuită, zonă stâncoasă aflată cu fața la soare (Borșa). Et. subst. *arșiță* (art.) „parte a muntelui aflată la soare” (*DM s.v.*). În multe cazuri, *Arșițele* denumesc locuri stâncoase (dar nu neapărat) situate cu fața la soare (Iordan 1963: 23).

Strada Obcinei < *Obcina*, deal mic, puțin abrupt (Borșa). Et. subst. *obcină* „culme, coamă de deal sau munte, pe care se poate umbla cu care; p. ext. „munte sau deal prelungit” (*DM s.v.*). Toponimul este răspândit în întreaga zonă a Moldovei, Bucovina și nordul Transilvaniei.

Strada Obraței < *Obrață*, șes de-a lungul Vișeuului (Borșa). Et. varianta învechită a subst. *obraț* „capăt al ogorului; loc lăsat nelucrat la capătul sau împrejurul unei vii; livadă la poalele unui deal cu vii” (*MDA s.v.*); „suprafață de teren, lată de aproximativ o prăjină și lungă de patru; p. ext. orice fâșie lungă și îngustă de teren cultivat” (*DM s.v.*).

Strada Păcii (considerat nume oficial de la subst. *pace*) < *Fața Păcii*, 1. pădure; 2. fânețe (Vișeu de Sus). Et. subst. *față* (art.) + n. top. *Pacea < n. p. *Pacea* (vezi *DOR*: 341; Iordan 1983: 348; Pătruț 1984: 67). În Maramureș este înregistrat numele de familie *Paca*, *Paka*.

Strada Pietroasei < *Pietroasa*, stradă de-a lungul pârâului Pietriș, cale de acces spre Vârful Pietrosul (Borșa); în 1956, toponimul (*Petroasa*) desemna un cătun anexat Borșei (Suciu 1968: 41). Et. adj. substantivizat *pietros*, fem. *pietroasa* „(despre terenuri, drumuri etc.) cu multe pietre, plin de pietre; (despre pământ) care conține piatră, care este neproductiv, sterp (din cauza pietrelor)” (*DLR s.v.*).

Strada Tisei < *Valea Tisei*, 1. zonă rezidențială; 2. pârâu (Borșa). Et. subst. *vale* (art.) + subst. *tisa* (gen.) „arbore sau arbust rășinos, care poate atinge peste 1000 de ani, cu frunze lungi, aciculare, licioase, cu lemnul tare și foarte prețios (*Taxus baccata*)” (*DEX s.v.*).

Strada Văilor < *Văile*, astăzi stradă între Valea Hotarului și Izvor, în trecut cătun (Borșa). Coriolan Suciu amintește de cătunul *Văile*, atestat din 1956 (Suciu 1968: 139). Et. subst. *vale* (pl., art.).

Denumiri care au la bază numele, în N sau G, ale unor locuri mai îndepărtate

Unele străzi trimit la numele, în N sau G, ale unor locuri, mai îndepărtate, spre care strada duce sau care sunt cunoscute în comunitate:

Strada Borcutului < *Borcut*, izvor mineral (Borșa, Vișeu de Sus). Et. subst. *borcut* „izvor cu apă minerală” < rom. dial. *borcut* „apă minerală” (Vișovan 2005: 24; Vișovan 2008: 21).

Strada Cascada < *Cascada Cailor*, cascadă în Munții Rodnei, pe Izvorul Cailor (Borșa). Et. subst. *cascadă* „cădere naturală de apă, cataractă” (*DEX s.v.*) + subst. *cal* (gen., pl.). Se spune că borșenii preferau să își ducă, în trecut și nu numai, caii la vârat pe muntele Piatra Rea, deoarece sunt pășuni întinse și bogate. Locul fiind deschis, ursul nu putea ataca animalele, tocmai de aceea le urmărea când mergeau la adăpat deasupra prăpastiei, numită astăzi *Cascada Cailor*. Animalele erau prinse într-un loc strâmt și nu mai aveau scăpare. Mulți cai s-au aruncat în hău să scape de furia urșilor. De atunci a rămas numele *Cascada Cailor*. Prin expansiune, împrejurimile conservă acest nume, formându-se un adevărat câmp toponimic.

Strada Izvoare (duce la izvoarele minerale de pe Valea Peștilor) < *Izvoare*, izvoare minerale (Vișeu de Mijloc). Et. subst. *izvor* (pl.).

Strada Runcului < *Runc*, vârf muntos (Borșa). Papahagi (1925: 207) atestă existența Muntelui *Runcu* în Borșa. Et. subst. *runc* „locul de pe care s-a tăiat pădurea, teren defrișat”. *DER* dă sensul „deștelenire, munte despădurit”.

Strada Ștevioarei < *Ștevioara*, vârf muntos pe granița cu Ucraina (Vișeu de Sus). Et. subst. *ștevioară* (art.) < *ștevie* „plantă erbacee cu tulpină puternică, cu frunze ovale, comestibile, a cărei rădăcină este folosită în medicină pentru proprietățile ei astringente și depurative (*Rumex patientia*)” (*DEX* s.v.).

Strada Puzdrele < *Puzdrele*, vârf în Munții Rodnei. La Papahagi (1925: 207) apare menționat muntele *Puzdrile*. Et. magh. *puzdra* sau sl. *puzdro* „tolbă (de săgeți)” (Iordan 1963: 40).

Strada Toroiagă < *Toroiaga*, vârf în Munții Maramureșului (Borșa). Et. Sens neclar. Ștefan Vișovan (2005: 343) îl compară cu un compus onomatopeic al verbului *a torăi* „a face zgomot”. Toponimul apare menționat într-o diplomă din anul 1373, sub forma *Terhavaşa* (Mihalyi de Apșa 2009: 30).

Concluzii

Concluziile studiului nostru ne îndreptățesc să afirmăm că:

- Sistemul denominativ topic oficial din cele trei localități cercetate preia o serie de toponimice rurale pe care le-a consemnat cu particularitățile fonetice auzite.
- Articolul hotărât enclitic masculin *-l* lipsește pentru unele nume de străzi, acestea fiind notate cu formele rostirii populare.
- În cazul toponimelor înscrise pe hărți, multe se datorează influenței geografilor și nu sunt folosite în comunitate.
- Nomenclatorul străzilor din cele două orașe, Borșa și Vișeu de Sus, conține, pe lângă numiri convenționale, și toponimice populare, spontane, oficializate.
- Adesea numele oficial al unei străzi este înlocuit în comunitate cu un toponim spontan.

Sigle și abrevieri bibliografice

DAR = Bulgăr, Gh. și Gh. Constantinescu-Dobridor. 2002. *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, vol. I, II. București: Editura Saeculum Vizual.

DA = *Dicționarul limbii române*. 1913 și urm. București: Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, Academia Română.

DELR = Bolocan, Gh., E. Sodelescu Silvestru, I. Burci, I. Toma. 2009–2010. *Dicționarul entopic al limbii române*. Craiova: Editura Universitaria, vol. I, vol. II.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*. 1998. București: Editura Academiei.

DLR = *Dicționarul limbii române*. 1965 și urm., seria nouă. București.

DOR = Constantinescu, N. A. 1963. *Dicționar onomastic românesc*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române.

- MDA = *Micul dicționar academic*. 2002 și urm. București: Editura Univers Enciclopedic. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, vol. I–IV.
- Bureștea, E. 1994. *Contribuții la studiul toponimiei românești*. Craiova: Editura Universitaria.
- Drăganu, N. 1933. *Românii în veacurile IX–XIV pe baza toponimiei și onomastice*. București: Monitorul Oficial și Imprimeriile statului, Imprimeria Națională.
- Felecan, N. și N. Băbaș. 2008. Noțiunea „drum” în limba română. Termeni de origine slavă (III). *Limba română XVIII* (5–6): 137–143. Chișinău.
- Frățilă, V. 1999. *Studii lingvistice*. Timișoara: Editura Excelsior.
- Frățilă, V. 2004. *Cercetări de onomastică și dialectologie*. Timișoara: Excelsior Art.
- Frățilă, V. 2011. *Toponimie și dialectologie*. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Graur, Al. 1972. *Nume de locuri*. București: Editura Științifică.
- Homorodean, M. 1980. *Vechea vatră a Sarmizegetusei în lumina toponimiei*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
- Ioniță, V. 1982. *Nume de locuri din Banat*. Timișoara: Editura Facla.
- Iordan, I. 1963. *Toponimia românească*. București: Editura Academiei.
- Oros, M. 1996. *Studii de toponimie*. Cluj-Napoca: Editura Icpiaf.
- Papahagi, T. 1925. *Graiul și folklorul Maramureșului*. București: Academia Română, Cultura Națională.
- Petre, M. 2001. *Introducere în toponimia urbană românească*. Deva: Editura Călăuza.
- Petrovici, E. 1960. Toponimice slave de est pe teritoriul Republicii Populare Române, I. Toponimice prezentând **h** provenit din **g**. *Romanoslavica IV*: 41–63. București.
- Porucic, T. 1931. *Lexiconul termenilor entopici din limba română*. Chișinău.
- Rezeanu, A. 2003. *Toponimie bucureșteană*. București: Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”.
- Rezeanu, A. 2009. *Studii de toponimie urbană. Viziune diacronică*. Baia Mare: Editura Universității de Nord.
- Rezeanu, A. 2012. Modele urbanonimice de pe Valea Izei. In *Cultură și civilizație românească în Maramureș*, vol. III, S. Iuga (coord.), 41–61. Cluj-Napoca: Editura Risoprint.
- Suciu, C. 1967. *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*. București: Editura Academiei, vol. I.
- Suciu, C. 1968. *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*. București: Editura Academiei, vol. II.
- Vișovan, Ș. 2005. *Monografia toponimică a Văii Izei*. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Vișovan, Ș. 2008. *Toponimia Țării Lăpușului*. Baia Mare: Editura Universității de Nord.